

V zadevi okrajnih šolskih inšpektorjev. V debati o tem vprašanju je bilo predlagano, da bi se k. š. 10. zak. predloge izdelal spominski spis o potrebnosti javne kvalifikacije. To stori pravni odbor moravske Zveze in ga izroči ostalim organizacijam, da izrazijo svoje mnenje. K. š. 8. zak. predloge izdelava v sporazumu z ukrajinskimi tovariši Krajowy Związek promemorie o galskih razmerah in ga izroči predsedniku, ki ga odda referentu. Informacije, ki bodo izročene referentu, bodo dane tudi ostalim slovanskim poslancem, ki so člani naučnega odseka. Na vprašanje tov. Jos. Smrtke, kako je prišlo do tega, da so poljski poslanci glasovali za definitivno inšpektorjev, objasnjuje tov. St. Nowak, da so proti definitivni le poslanci ljudske stranke in soc. demokrati, ostali poljski poslanci so za definitivno. — K. predlogom, izdelanim na urede inšpektorjevega vprašanja, od Osrednjega sveta čeških deželnih učiteljskih organizacij in ki jih je predsedništvo Zveze vzelo za svoje, je prišel le od poljskih tovarišev predlog za izpremembo § 1. v tej smeri, da naj bi terno sestavila okrajna učiteljska konferenca in da naj bi odpadla potrditev inšpektorjev od strani ministra. Tega predloga pa ni bilo mogoče uveljaviti. Na predlog tov. Jos. Smrtke je bilo sklenjeno, da naj se predlog poljskih tovarišev sprejme, če bi prišlo k reasumiranju že sprejetih predlogov v naučnem odseku. Po objasnjenju tov. P. Skalickega, da se z izdelanim predloga B na izpremembo zakona za slučaj sprejetja definitive ni izreklo za njo, temveč se je ugodilo le želji poslancev, da bi imeli tudi za ta slučaj dovoljne informacije, konstatira tov. J. Br. Szado z zadovoljstvom, da Zveza ni delala za definitivno, temveč proti njej in da je zato nasprotno mnenje poljskih tovarišev temeljilo na nesporazumu.

V daljši debati je bilo razjasnjeno razmerje Kraj. Związku k Zvezi in je bilo vzeto na znanje, da ni bil dan predlog na izstop Związku iz Zveze. Definiran je bil smoter in razmerje Zveze k nemški Zvezi. V poslovniki Zveze, čigar predloga po objavi izdelava tov. J. Br. Szado do konca oktobra, bo sprejel pasus (po predlogu tovariša J. Br. Szado z dopolnilom tov. Jos. Smrtke): Predsedništvo Zveze izvede vse predloge, proti katerim se ne izreče tekom 8 dni nobena v Zvezi zastopana deželna organizacija. V nujnih vprašanjih (izvenšolskih) se smatrajo za prejete predlogi, za katere so se soglasno izrekli člani odbora.

Po sprejetju principa, da ima predsedništvo Zveze po letnih poročilih posameznih deželnih organizacij kontrolirati število članov, je bilo tajnikovo poročilo odobreno. (Dalje.)

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za litjski okraj je zborovalo 4. oktobra t. l. v Litiji. Udeležba je bila razmeroma lepa, a žal, pogršati je bilo vendar še nekaj najbližjih sosedov. Glejte, da se drugič odlikujete bolje! Povedano pa naj bo samo, da je lahko vsakemu žal, ki se je — absental. Tovariš J. Bezeljak je kar najziborneje podal vzgojno - psihološko sliko: »Človek, kakoršen je...« Prišel je z njegovim razvojem in nato iz raznih slojev izvrstno orisal različne prirojene kot privzgojene napake — ter slednjič prešel na hinavščino, zvižgano, zavist in potvarjanje odraslih. Z živim zanimanjem smo sledili njegovim izjavam, ki so pristi izvirki iz sedanjega življenja. Tako predavanje bi bilo kaj primerno in učinkovito na kateremkoli roditeljskem sestanku. Po predavanju, ki je bilo z navdušenjem sprejeto, smo slišali izmed udeležencev še nekaj umestnih dodatkov. Nato smo se zadovoljnih src šli v gostilni »Pri Urški«, od koder smo se vsled poznega pričetka morali le prehitro raziti.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje v četrtek, dne 6. novembra t. l. ob 10. uri predpoldne v okoliški šoli v Ptujju po sledenjem sporedu: 1. Zadnji zapisnik. 2. Dopisi. 3. Zborovanje »Zaveze o priliki slavnja 25letnice (Anton Ogorelec, Mirko Lešnik, Vekoslav Sehnšek). 4. Učiteljska podpora v znesku po 1.200.000 K in krajevni razredi. 5. Slučajnosti. Točka 4. ima namen opozoriti Zvezo, pravočasno storiti korake pri slovanskih poslancih in na deželnem odboru, da se ne prikradajo spodnjestajersko slovensko učiteljstvo, ki je večinoma v II. in III. krajevnem razredu. V začetku šolskega leta pričakuje društvo veliko novih udov. Tovarišice, tovariši, pridite! — Ivan Klemenčič, t. č. predsednik.

Goriško.

Goriško učiteljsko društvo ima svoje zborovanje v četrtek, dne 6. novembra 1913., v Gorici v dvorani »Trgovskega Doma« ob 10. uri dopoldne. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Izkušnje učiteljeve o dela-

zmožnosti otroške pameti, predava tovariš E. Praprotnik. 3. Naše gnotno stanje. 4. Razni predlogi. — Odbor.

Književnost in umetnost.

»Matica Slovenska« izda za leto 1913. sledeče knjige: 1. Zabavna knjižnica. (Izvirni roman Podlimbarskega: Gospodin Franjo.) 2. Anton Funtek: Tekma. (Drama, ki so jo z lepim uspehom igrali v Ljubljani in v Zagrebu.) 3. Štrekelj-Glonar: Slovenske narodne pesmi, 15. snopič. 4. Srbohrvaške narodne pesmi (o Kosovem, Kraljeviču Marku itd.) v uredništvu prof. dr. Br. Drechslerja. (Knjiga bo imela obširen uvod o motivih jugoslovanskega narodnega pesništva ter stvaren ter jezikoven tolmač. Dodana bo praktična slovnica srbohrvaškega jezika za Slovence). 5. Mencinger: Izbrani spisi, II. zv. 6. Dr. Štebinger: Slovenska Bibliografija (zadnjih 6 let). Vse knjige bodo obsegale preko 70 tiskanih pol, torej kakih 20 pol več nego lani. S tem bogatim knjižnim darom hoče Matica praznovati svojo letošnjo petdesetletnico; obenem se nadeja, da ji ne ostanejo zvesti samo dosedanjí njeni člani, ampak da ji ob tej priliki pristopijo še novi. Poročamo obenem, da izda »Matica Hrv.« za leto 1913. med drugim »Izbor Aškerčevih pesmi« (s filozofskim uvodom prof. dr. Bazale) in veliko zgodovino hrvatske literature.

Odborova seja »Matice Slovenske« dne 9. oktobra 1913. G. predsednik se obširneje spominja t. dr. K. Glasera, čegar znanstvena izobrazba in delavnost sta preselili povprečnost. Nadalje javi, da se je pobrigal za literarno zapuščino pisatelja Ogrinca. — Spominjska plošča Janezu Trdini si bo razkrila prihodnje leto. — Topla zahvala se izreče g. odborniku šolskemu svetniku Vilibaldu Zupančiču, ki je bil odbornik iz leta 1878., a je radi bolehnosti sedaj odložil odborništvo. — Poškodbe na Maticini hiši, ki so nastale vsled regulacijskih del v Ljubljani, se ocenijo. Določijo se kredit za katologiziranje Maticine knjižnice. — Poročilo o fondu za Bleiweisov spomenik se vzame na znanje. — Potrde se nasveti in predlogi zemljevidnega odseka. Matica bi morala vedeti, kaj je glede krajevisja ukrenil deželni odbor kranjski. Koncem tega meseca bo zadnje posvetovanje o sedanjih korekturah zemljevida. — Matica je prejela zopet nekaj Vošnjakovih korespondence. Geografski opis Štajerske (Slov. zemlja) prevzame g. prof. Vesenjak. — Publikacije za leto 1913. bodo obširneje nego zadnja leta ter izidejo v novi umetniški opremi. — Nekaj beletrističnih rokopisov se izroče v recenzijo. Matica izda velično poljudno pisano in ilustrirano delo prirodoopisne vsebine (v obliki vseučilišnih predavanj), ki ga za Matice spiše univ. docent dr. Boris Zarnik.

»Matica Slovenska«. Ko priobčujemo knjižni program »Matice Slovenske« za 1913, si ne moremo kaj, da bi te odlične naše kulturne institucije kar najtopleje ne priporočali slovenskemu učiteljstvu. »Matica« spriče vsebinske višine svojih publikacij ne računa na najširše sloje naroda; njena moč je v inteligenci. Težek je naš materialni položaj; tudi moramo vzdrževati pred vsem svoje šolske in stanovske liste; a poleg specialnega svojega strokovnega čtiva potrebuje vsak učitelj za razvedrilo in pouk tudi drugih knjig, in take dobi najceneje od »Matice Slovenske« (letnina 4 K, ki se lahko pošlje direktno na njen naslov v Ljubljano.) Po »Matici Slovenski« ostanemo v duševni zvezi z njenim sedanjim predsednikom dr. Fr. Ilešičem, ki ga toliko slovanskih učiteljev in učiteljic pozna kot nekdanjega profesorja ljublj. učiteljstva. Slovensko učiteljstvo je sicer že sedaj v častnem številu zastopano med Maticarji, a število učiteljev — Maticarjev bodi še večje!

»Socialna Matica« v Gorici ima svoj letni redni občni zbor dne 26. t. m. dopoldne ob 10. uri pri »Zlatem jellenu« v Gorici z naslednjim dnevnim redom: 1. Poročilo predsednika; 2. poročilo tajnika; 3. poročilo blagajnika; 4. prememba pravil; 5. proračun in knjižni program; 6. slučajnosti. V slučaju nesklepnosti veljajo dotične določbe pravil. Vabimo vse člane in prijatelje društva, da se občnega zbora udeležijo.

»Socialna Matica« izda za leto 1913. naslednja izdaja: 1. Dr. Karel Slanc — »Zadruga in njen pomen o razvoju človeštva«. 2. dr. Boris Zarnik — O bistvu življenja. 3. dr. Ivan Zmavc — Ozdravljenje socialnega življenja. 4. Ferdinand Seidl — Geološki izprehodi po Goriški okolici. — Zarnikov spis je ilustriran s 6. Seidlov pa s 14 podobami. — Skupni obseg vseh štiri knjig znaša nad 18 tiskovnih pol, kar je za prvo leto že po obsegu lep knjižni dar. — Vsebinska pa je take vrste, da moramo mirno trditi, da je z njo izpolnjena občutna vrzel naših književnosti. — V posebni meri velja to za oba prirodoslovna spisa, ki bosta zbudila pozornost. — Tisk

in vezba bosta končana približno v treh tednih, nakar se začne z razpošiljanjem. — Opozarjamo na to poverjenike in člane ter vabimo na pravočasni številni pristop k tej prepotrebni knjižni organizaciji. — Članarina znaša 5 K, za učiteljstvo, dijaštvo in delavstvo 3 K na leto.

»Popotnik« objavlja v letošnji 10. številki to-le vsebino: 1. Makso Pirnat: Vzgoja čuvstva in volje. (Konec prih.) 2. Pav. Flerè: Jensen - Lanszus: Staro in novo spise. 3. Pav. Flerè: Prirodoslovje v šoli z učnim principom dela. (Konec.) 4. I. K.: Miza. 5. Evgen Sajovic: Učna osnova in instrukcija za pouk telovadbe in odredba o prirejanju mladinskih iger na gimnazijah (vseh tipov) in na realnih šolah. (Dalje.) 6. Statistika srednjih šol na Slovenskem in v Istri. (Konec.) 7. Književno poročilo: Ocene, novosti. 8. Razgled: Časopisni vpogled. Pedagoški paberki. Šolska higijena. Skrb za obrambo mladine. Šolske in učiteljske vesti. Srednje in višje šolski vestnik. Inostransko šolstvo. Prosvetna kronika. Razne vesti. Mala poročila.

Srednješolski vestnik.

»Na državni realki v Idriji so uvedli pouk v stenografiji kot prostem predmetu. Poučeval bo stenografijo učitelj risanja prof. Jurij Kuželički.

»Gimnazije v Gorici. Pri naučnem in finančnem ministrtvu proučujejo načrte za zgradbi slovenske in italijanske gimnazije v Gorici. Obe nameravajo zgraditi na stavbišču poleg sedanje nemške gimnazije v ulici Ponte Nuovo.

»Osebnost. Poizkusni kandidat na državni gimnaziji v Opavi Jožef Rothheiser je imenovan za suplenta na državni gimnaziji v Kočevju.

»Stavba novega gimnazijskega poslopja v Celju lepo napreduje in bo še pred zimo pod streho.

»Madjarska gimnazija v Sarajevu. Pod firmo sarajevskega »Madjarskega društva« bo ogrska vlada še to leto otvorila v Sarajevu madjarsko nižjo gimnazijo. Ravnateljsko mesto in organizacija zavoda je poverjena dr. Bluischu, realčnemu profesorju v Pečuhu, ki mu je vlada v to svrhu dala enoletni dopust in ga obenem pomaknila v višji činovni razred.

»Ustanovitev gimnazij v novem srbskem ozemlju. Vlada osnuje nove gimnazije v Skoplju, Prilepu, Bitolju, Djevdjeliji, Dojranu, Štipu, Velesu, Kumanovu, Kratovu, Prizrenu, Novem Pazaru, Prištini, Sjenici, Prijepolju, Tetovu, Dibri in v Ohridi.

Politiški pregled.

»Proračun za prvo polovico leta 1914. Vlada je predložila državnemu zboru proračun za dobo od 1. januarja do 30. junija 1914. Ta izkazuje izdatkov 1.564.458.879 K, dohodkov 1.564.528.620 K, 69.741 K prebitka. S kreditnimi operacijami bo moral finančni minister dobiti 141.831.330 K. — Kar se tiče podrobnih izdatkov, se določi proračunski prispevek za skupne izdatke s 117.849.903 K. — Naučno ministrtvo proračunava izdatke s 59.452.390 K. — Za laško fakulteto se proračunava 65.000 K. Za ljudsko šolstvo se proračunava na Štajerskem 181, na Kranjskem 260 in na Primorskem 1250 K. Za povzdigo ljudskega šolstva na Primorskem pa 80.170 K. — Finančno ministrtvo nakaže deželam iz direktnih davkov 10 milijonov 35.000 in od davka na žganje 10.550.000 K. — Za upravo državnih poslopij, za nove stavbe in za nakup posestev se proračunava 9.419.642 K. Naučno ministrtvo izda v te namene na Štajerskem 111.347, na Kranjskem 13.229 in na Primorskem 120.000 K.

»Lex Kolisko. V spodnjeavstrijskem deželnem zboru je bil sprejet zakon, po katerem se določa edino le nemščina za učni jezik na nižjih in srednjih šolah na Spodnjeavstrijskem. Dalo se je tudi nalog dež. odboru, da stopi z deželnimi zbori v Solnogradu na Vorarlberskem in Zgor. Avstrijskem v zvezo glede nemške narodne obrambe.

»Versko vprašanje v Srbiji. V proračunu naučnega ministrtva se nahajajo tudi postavke za ustanovitev katoliške škofije v Prizrenu, 11 muftijev po okrožnih mestih in treh rabinatov v Skoplju, Prištini in Bitolju. V kratkem se izvrši imenovanje petih vladik, in sicer v Skoplju, Štipu, Bitolju, Ohridi in Prizrenu.

Kranjske vesti.

—r— Deželnozbornske volitve. Deželnozbornske volitve se vrše že v prvi polovici meseca decembra. Volitve v splošni kuriji bodo v ponedeljek, 1. decembra; v

kmetskih občinah v torek, 9. decembra; mesta, trgi in trgovska zbornica volijo v torek, 16. decembra; veleposestvo volji v ponedeljek, 22. decembra. Volilni imeniki imajo po ukazu vlade biti sestavljeni do sobote, 2. novembra.

—r— Popačenje slovenskih krajevnih imen. Ravnateljstvo c. kr. drž. železnice je izdalo lepak Gorenjske in južne Koroške. Kakor je že v navadi avstrijskega erarja, so tudi na tem lepaku tako skrupulano krajevna imena, da se človeku kar lasje ježe. Tako n. pr. rabi za Pišenco Pišchentztal, za Golico Kahlkogel, Rogica, Vertatsche itd. Umestno bi bilo, da navedeno ravnateljstvo te napake prihodnjič odpravi ter namesti samo pravilna krajevna imena.

—r— Nemška šola v Trzinu. Dne 5. t. m. so otvorili v Trzinu na Goriškem zasebno nemško ljudsko šolo, ki jo je zgradil nemški Schulverein. Ponemčevalnica slovenskih otrok!

Štajerske vesti.

—š— Himen. V ponedeljek, 20. t. m., se je pri Sv. Križu na Murskem polju poročil tovariš Avgust Lah, učitelj pri Sv. Duhu, z gospodično Fanico Stanetičovo iz Banovca. Bilo srečno!

—š— Sole zaprte zaradi »kmetijskega strahu«. V nedeljo zjutraj so opazili 10 minut od Voitsberga »kmetiški strah« — zver. Priredili so na žival velik lov in jo tudi izsledili, a je lovčev ušla. Zaradi nevarnosti so zaprli v Voitsbergu obe ljudski šoli in meščansko šolo.

Goriške vesti.

—g— Vojak — učitelj. Prav pravi neki tovariš v št. 40. našega lista, ko piše, da nam skoraj vsem mlajšim učiteljem zagreni vojaška suknja bližajoče počitnice. Z nekakim večjim zadoščanjem pa bi vsak izmed nas šel na vajo, ko bi ga ne vabila pozivnica vedno le v eno in isto mesto. Namesto, da bi naše oči zle kraje, ki jih niso še videli, odslužiti moramo svojo vojaško dolžnost v eni in isti garniziji. Veliko korist bi imelo učiteljstvo t. daj, ko bi mu ne bilo treba hoditi v isto mesto. Taka potovanja bi povečala njegovo zemljepisno znanje. Koliko lažji bi mu bilo poučevati v šoli zemljepisje, zakaj ti novi kraji bi mu ne bili več španske vasi. Menjava garnizij bi bila torej prav na mestu, a vojaška uprava ne uvdeva potrebe, ugoditi učiteljevi prošnji za izpremembo te, čeprav je podprta s tehtnimi argumenti. — Tudi jaz sem vložil pred leti prošnjo, da bi smel delati vajo v Pragi, a bila mi je zavrnjena; mojemu prijatelju pa, ki jo je istočasno in v isti namen vložil, ugodena. A tega se tudi on ni dolgo veselil — čez nekaj časa je prišel preklic. — Ker ni bilo s Prago nič, sem moral potovati v neizogibni Trst. Nemało sem si začudil, ko sem dobil med došlimi kolegi mnogo čeških učiteljev. Tem je vojaška uprava dovolila, da lahko trgajo vojaške hlače v Trstu. Ali imajo tam na severu druge paragafe, kot pri nas? — Mnenja sem, da bi lahko v tej zadevi naša Zaveza posredovala. Nekoliko naj podreza pri pristojni vojaški upravi, mogoče bo kaj pomagalo.

—g— Zavodi »Šolskega Doma« v Gorici so tudi letno prenapolnjeni šolske mladine. Število šolo obiskujočih otrok presega lansko.

Splošni vestnik.

Pol stoletja Sokolstva. Na petdeset let trudapolnega dela zre Ljubljanski Sokol. V časih težkih narodnih bojev je razpel Južni Sokol svoja krila, danes vidimo od njega započeto delo krasno procvitajoče širom slovenske zemlje. Dovršeno še ni to delo in ne more biti nikdar dovršeno. Ideali so nedosegljivi, in Sokolu bo ostalo, dokler se menjava rodovi v slovanskih narodih, mnogo, mnogo dela za telesno in dušno okrepitev celokupnega naroda. Južni Sokol je moral prenehati, iz njegovega semena pa je vzklil Ljubljanski Sokol in procvital in raste do današnjega dne. — Ker tudi napredno učiteljstvo vztrajno in plodonosno deluje v sokolskih vrstah in da tudi mi s svoje strani proslavimo ta polstoletni jubilej slovenskega Sokolstva, prijavljamo na drugem mestu članek o pomenu tega jubileja, ki ga je spisal naš tovariš Gangl. — Izrekamo samo še iskreno željo, naj napredno učiteljstvo — učitelji in učiteljice — z vsemi silami deluje za poglobitev in razširjenje sokolske ideje med našim narodom! S sokolskim delom dvigajmo svojemu narodu telesne in duševne sile! Na zdar!

Pozor pevsko društva! V založbi »Učiteljske tiskarne« bosta izšli že tekom tega tedna narodni pesmici (v partituri) »Gozdnič je že zelen« in »Vigred se po-